

**Час виховувати нове
покоління підлітків...**

1. Тема проєкту: Формування морально-етичних цінностей підлітків у процесі дозвілєвої діяльності

2. Постановка проблеми: Процес інтегрування України в європейський культурний та економічний простір визначили кардинальні зміни в суспільно-політичному, соціально-економічному житті, зумовили реформаційні процеси в освітній галузі, спрямовані на досягнення рівня світових стандартів. Саме тому нагальною потребою сьогодення є формування повноцінної особистості, з високим рівнем морально-етичних цінностей, розвинутої фізично, інтелектуально та духовно, здатної стати необхідною рушійною силою змін у суспільстві. У зв'язку з цим істотно актуалізуються значення освіти і виховання.

Однією з нагальних проблем, які потребують свого вирішення, є питання моралі та етики, адже в сучасному суспільстві змінюються погляди на моральні цінності людства та ставлення до них у підростаючого покоління.

Проблема морального виховання підростаючого покоління є однією з найдавніших проблем і водночас залишається й надалі актуальною. На сьогоднішній день спостерігається її загострення (зростання підліткової злочинності, алкоголізм, наркоманія, проституція та ін.), спричинене соціально-економічною та педагогічною ситуацією, що склалася на даний час в Україні.

Морально-етичні відносини, що ґрунтуються на гуманізмі, національній свідомості, патріотизмі, любові до праці, відіграють значну роль у регулюванні поведінки людей у суспільстві в період його переходу до демократичного і ринкового управління державою. Характерним при цьому є єдність дій економіки, політики, моралі, культури в загальному процесі становлення особистості.

Процес морального розвитку на різних вікових етапах має свої специфічні особливості. Підлітки є важливою соціально-демографічною групою. Їх поведінка зумовлена роллю в суспільстві, соціальним статусом,

віком. Інтенсивне формування вищих психічних функцій, особистісних властивостей робить даний вік одночасно і складним, і найбільш придатним для накопичення морального досвіду.

Однією з сфер життєдіяльності школярів, де найбільш ефективно відбувається формування морально-етичних цінностей, є дозвілля як природна потреба, можливість розвитку соціальної активності і творчого потенціалу особистості. Однак лише педагогічно організоване дозвілля, орієнтоване на врахування можливостей, інтересів, нахилів, психофізичних особливостей, стану здоров'я дитини, буде сприяти подоланню ряду проблем, які постали перед сучасними школярами. Саме дозвілля є сприятливим підґрунтям для випробування підлітками фундаментальних людських потреб. У процесі дозвілля дитині набагато простіше формувати шанобливе ставлення до себе, навіть особисті недоліки можна здолати за допомогою дозвіллевої активності. Дозвілля в значній мірі має вплив на формування моральних та етичних цінностей особистості.

Сутність державної політики України щодо організації дозвілля дітей і підлітків у системі позашкільної освіти зафіксовано у Конституції України (ст.53), законах України «Про освіту», «Про позашкільну освіту», «Про охорону дитинства», «Про молодіжні та дитячі організації», Державній національній програмі «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Національній програмі «Діти України» реалізація яких сприяє збереженню мережі позашкільних закладів й збагаченню їх змісту діяльності, пошуку нових дозвіллевих технологій організації різноманітних форм дозвілля з метою розвитку соціальної активності і творчого потенціалу особистості, створення умов повної самореалізації дітей та підлітків.

Вивчення діяльності культурно-дозвіллевих та позашкільних установ з формування морально-етичної культури школярів показало, що вона потребує суттєвого поліпшення.

Проведений в школах Луганської області моніторинг якості освіти і виховання показав, що на сьогоднішній день дозвілля школярів

організовується не на достатньо високому рівні. Загалом було виявлено, що:

- більшість класних керівників, учителів-предметників, соціальних педагогів, психологів не володіють достатнім рівнем теоретичної й методичної підготовки щодо формування у дітей морально-етичних цінностей;
- у закладах загальної середньої освіти відсутня достатня науково-методична база, яка б стала підґрунтям для педагогічно доцільної організації дозвілля школярів з формування у них морально-етичних цінностей;
- кількість дозвілєвих закладів суттєво знизилась за останні роки, що робить майже неможливим виховний процес у позашкільній діяльності;
- майже не сформована педагогічна культура у сучасних батьків.

Часто незнання психолого-педагогічних основ виховання приводить до неспроможності батьків правильно організувати дозвілля своїх дітей та сформувати у них на належному рівні загальнолюдські морально-етичні цінності.

Ось чому одним із пріоритетних напрямів роботи закладу загальної середньої освіти повинно стати створення умов для організації дозвілля дітей, у процесі якого буде відбуватися формування морально-етичних цінностей підлітків, а також підвищення педагогічної компетентності батьків та педагогічного колективу.

Робота з організації дозвілля дітей в закладі загальної середньої освіти може бути реалізована лише в межах загальношкільної програми всім педагогічним колективом школи. Завдання ж соціального педагога і соціально-педагогічної служби школи полягає в загальній координації дій різних фахівців у закладі загальної середньої освіти.

З усіх соціально-педагогічних технологій, що використовуються в сучасній практиці закладу загальної середньої освіти, найефективнішою технологією роботи з дітьми є соціально-педагогічний супровід, що передбачає спільний, постійний і поступовий рух (взаємодію) об'єктів і

суб'єктів виховного процесу, спрямований на створення умов та забезпечення найбільш доцільної допомоги, підтримки, стимулювання в успішному досягненні високих результатів у формуванні морально-етичних цінностей у дітей у дозвіллевій діяльності; стимулювання самостійності, самоактивності й самореалізації в цьому. При цьому така діяльність повинна здійснюватися комплексно, поєднуючи різні аспекти – супровід дітей, педагогічного колективу і батьків відповідно до комплексних проблем, виявлених під час наведених вище результатів моніторингу.

Таким чином, актуальність розробки даного проєкту визначається: 1) низьким рівнем сформованості морально-етичних цінностей у сучасних школярів; 2) недостатнім рівнем готовності школи та батьків до формування у дітей морально-етичних цінностей та організації змістовного дозвілля; 3) необхідністю створення умов для формування морально-етичних цінностей у дітей, підвищення педагогічної компетентності педагогічного колективу закладу загальної середньої освіти та батьків у справі формування морально-етичних цінностей у дітей у процесі дозвіллевої діяльності.

3. Мета проєкту: створення умов на базі закладу загальної середньої освіти для формування морально-етичних цінностей у підлітків у процесі дозвіллевої діяльності.

4. Завдання проєкту:

1. Підбір та розробка діагностичного інструментарію для оцінки рівня сформованості морально-етичних цінностей підлітків; готовності педагогічного колективу школи та батьків до формування морально-етичних цінностей у дітей у дозвіллевій діяльності;

2. Розробка науково-методичної бази для підготовки педагогічного колективу школи до формування в учнів морально-етичних цінностей у процесі дозвіллевої діяльності; оформлення їх у вигляді методичних рекомендацій;

3. Організація науково-практичного семінару для педагогічного колективу школи «Формування морально-етичних цінностей підлітків в процесі дозвіллевої діяльності»;
4. Організація на базі школи клубу дозвілля „Сучасний підліток”;
5. Розробка Комплексної програми та індивідуальних програм формування у підлітків морально-етичних цінностей та впровадження їх у діяльність клубу „Сучасний підліток”;
6. Включення до варіативної частини навчального плану елементів комплексної програми з формування у підлітків морально-етичних цінностей;
7. Поетапне формування морально-етичних цінностей у підлітків;
8. Створення клубу для батьків та залучення їх до формування морально-етичних цінностей у підлітків у процесі дозвіллевої діяльності; організація супроводу (методичної та практичної підтримки) батьків;
9. Розробка методичних рекомендацій з формування морально-етичних цінностей у дозвіллевій діяльності у вигляді брошур для батьків та вчителів школи;
10. Організація виховного простору в громаді на основі взаємодії закладу загальної середньої освіти та позашкільних закладів і установ з метою формування морально-етичних цінностей у підлітків;
11. Видання збірки „Досвід організації дозвіллевої діяльності з формування морально-етичних цінностей підлітків”;
12. Розповсюдження досвіду формування морально-етичних цінностей у дітей у процесі дозвіллевої діяльності у громаді та суспільстві.

5. Тривалість проєкту: програма проєкту буде реалізовуватися протягом **1 навчального року**, який буде розділений на **4 етапи**.

Етапи реалізації проєкту

Назва етапу	Термін виконання	Зміст роботи
1. Підготовчий	Серпень (4 тижні)	Створення клубу „Сучасний підліток” та розробка проєкту; підбір та розробка діагностичного інструментарію для оцінки рівня сформованості морально-етичних цінностей у підлітків та готовності педколективу закладу загальної середньої освіти та батьків до формування морально-етичних цінностей у підлітків у дозвіллевій діяльності, оформлення його у вигляді портфоліо; розробка програми науково-практичного семінару для педагогічного колективу школи та батьків; створення клубу для батьків.
2. Діагностичний	Вересень (2 тижні)	Діагностика рівня сформованості морально-етичних цінностей у підлітків; готовності педагогічного колективу закладу загальної середньої освіти і батьків до формування морально-етичних цінностей у дозвіллевій діяльності.
3. Практичний (впровадження проєкту на базі закладу загальної середньої освіти)	Вересень-липень (48 тижнів)	Безпосередня робота з організації дозвіллевої діяльності з підлітками, педагогічним колективом та батьками на основі Комплексної програми: організація різноманітних форм, методів, технологій роботи з підлітками у рамках створеного клубу „Сучасний підліток”, підготовка і здійснення педагогічним колективом і батьками роботи з формування морально-етичних ціннісних орієнтацій підлітків. Моніторинг процесу і результатів здійснення проєкту.
4. Аналітичний	серпень (4 тижні)	Діагностика і аналіз результатів створення клубу „Сучасний підліток” та упровадження проєкту; узагальнення та розповсюдження досвіду організації соціально-педагогічного супроводу підлітків в умовах дозвіллевої діяльності (розробка методичних рекомендацій); планування роботи на наступний навчальний рік з урахуванням позитивних результатів і проблем.

6. Віковий склад: проєкт охоплює учнів 7 – 9 класів віком від 12 до 15 років.

7. Програма реалізації проєкту: Відповідно до мети та завдань проєкту ефективно його здійснення можливе лише за умови комплексного охоплення соціально-педагогічною роботою об’єкта та основних суб’єктів формування морально-етичних цінностей у підлітків у процесі дозвіллевої діяльності: підлітків, педагогічного колективу закладу загальної середньої освіти, батьків. Тому основним, змістовним, розділом проєкту має стати

Комплексна програма формування морально-етичних цінностей підлітків у процесі дозвілєвої діяльності. Нап нашу думку вона має складатися з чотирьох етапів:

1. Діагностика рівня сформованості морально-етичних цінностей у підлітків та готовності педагогів і батьків до формування морально-етичних цінностей у підлітків у процесі дозвілєвої діяльності;

2. Соціально-педагогічний супровід педагогічного колективу закладу загальної середньої освіти щодо формування морально-етичних цінностей у підлітків у процесі дозвілєвої діяльності;

3. Соціально-педагогічний супровід батьків щодо формування морально-етичних цінностей у підлітків у процесі дозвілєвої діяльності;

4. Соціально-педагогічний супровід дітей щодо формування у них морально-етичних цінностей у процесі дозвілєвої діяльності.

Найефективнішими організаційними формами роботи в межах цих блоків ми обрали:

1. Для організації соціально-педагогічної супроводу *дітей* щодо формування у них морально-етичних цінностей у дозвілєвій діяльності – *шкільний клуб дозвілля «Сучасний підліток»;*

2. Для організації соціально-педагогічного супроводу *педагогічного колективу* щодо формування морально-етичних цінностей у підлітків у процесі дозвілєвої діяльності – *науково-практичний семінар «Формування морально-етичних цінностей підлітків у процесі дозвілєвої діяльності».*

3. Для організації соціально-педагогічного супроводу *батьків* щодо формування морально-етичних цінностей у підлітків у процесі дозвілєвої діяльності – *клуб для батьків «Ми і наші сучасні діти».*

Основна *мета* клубу – виховання й самовиховання підростаючого покоління на основі ініціативи, самодіяльності й всебічного прояву здібностей кожної особистості. Організований клуб за типом є однопрофільною структурою.

Завдання клубної роботи: організувати дозвілля підлітків з метою формування загальнолюдських морально-етичних цінностей на основі використання різноманітних форм, методів та технологій із залученням ресурсів школи й громади.

У рамках створеного клубу ми пропонуємо розробити поетапну програму його функціонування.

Досвід організації та діяльності клубу може використовуватися у професійній діяльності педагогічних колективів шкіл (адміністрацій, соціальних педагогів, психологів, класних керівників, учителів-предметників та інших), а також суб'єктів-організаторів освітньо-виховного середовища в громаді (позашкільні освітньо-виховні заклади, громадські організації, установи культури і спорту тощо).

Висновки: На нашу думку найбільш доцільним у роботі з формування морально-етичних цінностей підлітків у процесі дозвіллевої діяльності є використання технології соціально-педагогічного супроводу особливістю якого є залучення до роботи підлітків, педагогічного колективу закладу загальної середньої освіти та батьків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балахтар В. Використання досвіду організації дозвілля дітей та підлітків в сучасних умовах / В. Балахтар, Ю. Добрянська // Науковий вісник Чернівецького університету: зб. наук. праць. – Чернівці: Рута, 2009. – Вип. 465 : Педагогіка та психологія. – С. 11–16.
2. Боягуз І. Ю. Підготовка соціально-педагогічного супроводу підлітків з акцентуаціями характеру / І. Ю. Боягуз // Виховання школярів. 2013. – С. 15–17.
3. Гриньків А. Роль культурно-дозвіллевої діяльності у процесах соціалізації дитини / А. Гриньків.
URL:<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/19189/1/Grinkiv.pdf>
4. Мачуліна І. І. Соціологія вільного часу та дозвілля /

І. І. Мачуліна. – Кам'янське, 2017 URL:
<http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/15/7-15-kl92.pdf>

5. Організація вільного часу школярів: Навч.-метод. посіб. / Харченко С. Я., Белецька І. В., Гаміна Т. С. – Луганськ : Альма-матер, 2004. – 230 с.

6. Соціально-педагогічні технології: Навч.-метод. посіб. Харченко С. Я., Краснова Н. П., Харченко Л. П. – Луганськ : Альмам-матер, 2005. – 525 с.

7. Флегонтова Н. Культурне дозвілля як складова морально-естетичного виховання учнів гімназії: з досвіду роботи на експериментальному майданчику / Н. Флеганова // Рідна школа. – 2012. – №3 (березень). URL: file:///D:/Users/user/Downloads/rsh_2012_3_16.pdf